

Dronten, 20 oktober 2020

Position paper NAV over contouren nieuwe mestbeleid

De Nederlandse Akkerbouw Vakbond (NAV) behartigt sinds 1993 de pure akkerbouwbelangen. Vanuit dat oogpunt hebben wij deze position paper over de contouren van het nieuwe mestbeleid geschreven.

Achtergrond:

De NAV vindt dat voor de akkerbouwsector het uitgangspunt is dat wij onze gewassen optimaal moeten kunnen bemesten met zo min mogelijk verlies van mineralen. Voor alle gewassen zijn *gewasadviesnormen* opgesteld (www.handboekbodembemesting.nl). De *bedrijfsnormen*, dus wat een bedrijf aan bemesting mag toepassen, moeten met name wat betreft stikstof (N) en fosfaat (P) toereikend zijn om deze gewasadviesnormen te halen, mits de milieunormen in het kader van de Kaderrichtlijn Water (KRW) of voor grondwater of klimaat niet worden overschreden. Wat gewassen nodig hebben wordt weergegeven in *hoeveelheid* (kg) stikstof, fosfaat en andere mineralen per hectare. Maar de *vorm* waarin deze voedingselementen aan het gewas worden aangeboden is ook belangrijk. We geven hier een aantal overwegingen weer waar een akkerbouwer mee te maken heeft bij de optimale keuze van bemesting voor zijn gewassen. Daarnaast is aanvoer van organische stof voor de bodem van belang.

Stikstof komt direct vrij uit kunstmest en andere anorganische bronnen. Het komt langzamer én minder controleerbaar vrij uit dierlijke mest. Daarmee is een N-kunstmestgift een belangrijke mogelijkheid om een (eventueel plaatselijk) tekort snel te repareren. Stikstoftekort is in een gewas snel zichtbaar in de vorm van lichtere bladeren en slechtere groei.

Bij fosfaat speelt dat niet alle in de bodem aanwezige fosfaat beschikbaar is voor de planten.

Dierlijke mest wordt nu toegepast als vaste mest en drijfmest. Uit oogpunt van bodemvruchtbaarheid is verse onbewerkte mest als basis te prefereren boven kunstmest of bewerkte mest. Momenteel wordt dierlijke mest toegepast in de vorm van vaste mest of drijfmest. In de akkerbouw geldt (anders dan op grasland) dat vaste mest direct in de grond moet worden ondergewerkt. Dat maakt deze vorm van bemesting ongeschikt in staand gewas, zoals bij de vroege voorjaarsbemesting in wintergranen en de aanvullende bemesting voor aardappelen en uien tijdens het groeiseizoen. Drijfmest kan wel worden toegepast in bepaalde staande gewassen. Vaste mest verhoogt het organische stofgehalte van de bodem, wat goed is voor klimaat en voor de plantweerbaarheid, duidelijke beleidsdoelen. De NAV pleit daarom juist voor vergroting van de mogelijkheden voor het toepassen van vaste mest.

- Rundveemest heeft een N/P verhouding die gunstiger is voor gewassen dan varkens- en kippenmest. In het gunstigste scenario komen er met het nieuwe mestbeleid goede samenwerkingscontracten tot stand tussen melkveehouders en akkerbouwers, in het ongunstigste scenario zullen de (rijkere) melkveehouders zoveel mogelijk grond opkopen en zo de akkerbouwsector verkleinen.
- Varkensmest is dunner dan rundveemest en de stikstof komt sneller beschikbaar, waardoor varkensmest in het voorjaar voor/tijdens het zaaien en poten vaak de voorkeur geniet. In de nu geschetste contouren zal er voor de akkerbouw alleen onbewerkte varkensmest beschikbaar zijn van varkenshouders die er voor kiezen helemaal grondgebonden te worden.
- Kippenmest heeft een dusdanig hoog P-gehalte, dat deze mest niet als enige bemesting kan worden gebruikt maar zal moeten worden aangevuld met anorganische stikstof (kunstmest).

Samenvattend: akkerbouwers hebben behoefte aan voldoende onbewerkte dierlijke mest voor behoud van bodemvruchtbaarheid. Dit is ook precies de gedachte achter kringlooplandbouw. De behoefte van gewassen aan de vorm en bron van bemesting verschilt van elkaar en in de tijd: in het voorjaar heeft een staand wintergewas iets anders nodig dan land voordat de aardappels worden gepoot. Het moet mogelijk blijven om aan deze verschillende behoeftes te voldoen op een optimaal duurzame manier passend in kringlooplandbouw.

Puntsgewijze reactie op de Contouren van het nieuwe mestbeleid:

Algemeen:

De NAV vindt het goed dat de Kamerbrief van 8 september 2020 duidelijk aangeeft dat de milieudoelen moeten worden gehaald. Veel boeren hebben al veel inspanningen geleverd. Wat wij missen is een harde onderbouwing van gemeten overschrijdingen: komen deze daadwerkelijk uit de landbouw of uit andere bronnen? Niet om de 'schuld' elders te leggen, maar om te voorkomen dat het probleem niet wordt opgelost omdat de werkelijke bron niet wordt aangepakt. Wij hebben al een aantal jaar aandacht gevraagd voor bijvoorbeeld vrijkomen van fosfor (P) uit waterbodems. Een ander voorbeeld: in Flevoland voldoet het oppervlaktewater aan de normen, met uitzondering van de Oostvaardersplassen. De landbouw kan niet oplossen wat zij niet veroorzaakt! Wij pleiten daarom voor veel meer metingen en bronnenonderzoek.

Bron: ESRI Nederland

De NAV vindt dat de Kamerbrief vooral lijkt te zijn geschreven vanuit het perspectief dat mest een probleem is en dat boeren goed gecontroleerd moeten worden. Dat blijkt ook uit de gebruikte vijf denkrichtingen. Zoals hierboven geschetst missen wij de vraagkant: wat hebben gewassen nodig, in welke vorm en samenstelling en hoe verschilt dat gedurende het jaar en tussen regio's. Wij pleiten er voor om de bodem centraal te stellen: wat heeft de bodem nodig voor optimale voeding van de gewassen, maximale CO2-binding en voor vergroten van de weerbaarheid van de gewassen, zoals beschreven in het Uitwerkingsprogramma Gewasbescherming (UP). Dus een meer integrale benadering die uitgaat van optimale toepassing van dierlijke mest in de akkerbouw en kringlooplandbouw.

Contour 1:

De NAV heeft geen expliciete mening over gedwongen grondgebondenheid voor melk- en rundvee. Voor de akkerbouw is wel essentieel dat rundermest beschikbaar blijft, dus we hopen dat er samenwerkingscontracten ontstaan en geen concurrentie om grond.

Voor alle grondgebonden bedrijven, ook uit andere sectoren, is het wel essentieel dat samenwerkingscontracten een ruime afstand mogen hebben; immers in Noordoost-Groningen zijn er geen veehouders in de nabije omgeving en hetzelfde geldt voor een groot deel van Zeeland. Dat zou betekenen dat akkerbouwers in die gebieden géén onbewerkte dierlijke mest kunnen krijgen! Zowel uit overwegingen wat betreft bodembeheer en duurzaamheid als vanuit kostprijs gezien vinden wij dat ongewenst.

Contour 2:

De NAV vindt 100% verwerking te hoog gegrepen maar een en ander hangt vooral af van hoe 'verwerking' wordt gedefinieerd. In ieder geval zal het voor de akkerbouw een kostprijsverhoging geven, terwijl nu al met verlies wordt geproduceerd. Wij vragen ons bovendien af, wat de meerwaarde is van het bouwen van allerlei verwerkingsinstallaties (denk ook aan de maatschappelijke weerstand) die met veel energie mest verwerken terwijl wij het ruwe product goed kunnen gebruiken. Bovendien veroorzaakt het toename van het aantal vervoersbewegingen. Dat alles vinden wij géén bijdrage leveren aan duurzaamheids-, klimaat- en energiedoelen en aan kringlooplandbouw. Liever zouden wij zien dat ingezet wordt op kunstmestproductie zonder CO2 uitstoot.

Contour 3:

Dat de minister in aandachtsgebieden waar de waterkwaliteit onvoldoende is, extra maatregelen wil nemen vinden wij terecht. Daar zou wat ons betreft dan tegenover moeten staan dat in gebieden waar de normen ruim gehaald worden, meer ruimte komt voor het gebruik van dierlijke mest dan nu, omdat dat goed is voor de bodem en de plantweerbaarheid en zo emissie van broeikasgassen en inzet van gewasbeschermingsmiddelen verkleint. De NAV pleit in aandachtsgebieden voor betere mogelijkheden tot aanvoer van organische stof, rijenbemesting en nieuwe technieken om mest beter op te laten nemen door de plant, maar wel vanuit de ondernemers zelf uitgewerkt (doelbenadering) en niet vanuit van bovenaf opgelegde dure maatregelen. De investeringen zijn fors en het resultaat ervan is nog lang niet overal duidelijk en positief. Teeltbeperkingen zijn forse ingrepen en deze dienen zo lang mogelijk uitgesteld te worden!

Conclusies: het lijkt erop dat in het huidige voorstel vooral is ingezet op handhaafbaarheid en oplossen van 'het probleem mest', terwijl wij mest juist als het begin van voedselproductie zien. Wat ons betreft moet de focus liggen op wat de bodem nodig heeft. In een door het ministerie op 13 oktober gehouden webinar wordt ineens wel gesproken over de 'vraagkant' en over de bodem, maar in de Kamerbrief missen wij dat. Wij willen niet dat akkerbouwers zowel tekort krijgen aan dierlijke mest als gedwongen worden tot gebruik van mestverwerkingsproducten i.p.v. kunstmest. Veel liever zouden wij zien dat er per bedrijf een Afrekenbare Stoffen Balans (ABS) wordt opgesteld (aanbeveling cie. Remkes), waarbij elke boer de verantwoordelijkheid krijgt de doelen voor waterkwaliteit én voor plantgezondheid én voor klimaat te halen.

Bij de verdere uitwerking zien wij graag een positieve grondhouding t.o.v. de sector en niet alleen een focus op hoe alles controleerbaar en handhaafbaar is. Samenwerkingscontracten zullen moeten leiden tot meer vrijheden, omdat boeren meer zelf zullen gaan uitrijden en onderling zaken zullen regelen. Dat vergt vertrouwen van de overheid en moet niet leiden tot extra controles en regeldruk.

Wanneer men wil dat er meer focus komt op consumptie van plantaardige producten i.p.v. dierlijke, zullen de behoeftes van de plantaardige sectoren in het toekomstige beleid een veel dominantere rol moeten spelen. Voor ons is onbewerkte dierlijke mest essentieel en wij vinden dit ook beter passen in kringlooplandbouw dan hoofdzakelijk verwerkte mestproducten gebruiken. Daarnaast vinden wij dat er meer aandacht moet zijn voor economische effecten en dat onderaan de streep de meest duurzame productie moet kunnen worden gerealiseerd, dus niet alleen wat betreft emissie van mineralen maar zeker ook wat betreft CO2-binding in de bodem, optimaliseren van plantweerbaarheid via de bodem, vergroten van bodembiodiversiteit én boereninkomen. Deze integrale aanpak en de economische doorrekening missen wij.

Uiteraard zijn wij altijd gaarne bereid om deze position paper nader toe te lichten.

Teun de Jong, voorzitter NAV

Sjoerd Heestermans, portefeuillehouder Mineralen in het NAV-bestuur